



KEMIN VARHAISKASVATUKSEN TOIMINTAVUOSISUUNNITELMA 2024- 2025

Hyväksytty, viranhaltijapäätös/hyvinvointijohtaja 12.8.2024 § 5

Sisällys

1. Varhaiskasvatuksen toiminta-ajat.....	2
2. Varhaiskasvatuksen toiminta-ajatus.....	3
3. Pedagogisen toiminnan viitekehys	3
3.1 Lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma	4
4. Laaja-alainen osaaminen	6
5. Osallisuuden tukeminen	7
6. Leikki keskeisenä toimintatapana.....	7
7. Oppimisympäristöt	8
8. Pedagoginen dokumentointi	9
9. Pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen	9
10. Oppimisen alueet.....	10
10.1. Kielten rikas maailma	11
10.2. Ilmaisun monet muodot.....	12
10.3. Minä ja meidän yhteisömme	13
10.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni.....	14
10.5. Kasvan, liikun ja kehityn.....	15
11. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus	16
12. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ja tuen eri muodot.....	17
13. Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen	21
Arviointisuunnitelma: Mitä, miten, milloin, ketkä, kuka vastaa?	21
14. Liitteet.....	23
Liite 1: Laatulupaukset.....	23
Liite 2: Yleisen tuen puu	24



1. Varhaiskasvatuksen toiminta-ajat

Toimintavuosi: 1.8.2024 - 31.7.2025

Syysloman ajankohta/ päivystys: 14.10-20.10.2024 (vk 42)

Joululoman ajankohta/ päivystys: 22.12.2024 - 6.1.2025

Hiihto-/talviloman ajankohta/ päivystys: 3.3. - 9.3.2024 (vk 10)

Kesäpäivystys: Auki olevat yksiköt ilmoitetaan keväällä 2025

Päiväkotien aukioloajat: Päiväkotikohtaiset aukioloajat. Varhaiskasvatusta saa tarpeen mukaan kaikkina vuorokauden aikoina ympäri vuoden vanhemman tai muun huoltajan työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi (varhaiskasvatuslaki 2018 13§).

Toimintamuodot: Varhaiskasvatus ja vuorohoito.

Henkilöstö: varhaiskasvatuspäällikkö, päiväkodin johtajat, varhaiskasvatusyksikön yhdyshenkilöt, varhaiskasvatuksen erityisopettaja (veo), varhaiskasvatuksen opettajat (vo), sosionomit ja hoitajat, sekä hanketyöntekijät.

Kotisivut: <https://www.kemi.fi/varhaiskasvatus-ja-opetus/varhaiskasvatus-ja-esiopetus/>

Seuraa: @FB [Varhaiskasvatus Kemissä](#), IG varhaiskasvatuskemi



2. Varhaiskasvatuksen toiminta-ajatus

Kemin varhaiskasvatuksen toiminnansuunnittelu pohjautuu valtakunnallisiin varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin 2022, sekä seudulliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan 2022, sekä Kemin varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen laatulupauksiin 2020 (Liite 1). Varhaiskasvatuksen laatulupaukset pohjautuvat KARVI:n Varhaiskasvatuksenlaadun arvioinnin perusteiden ja suositusten 2018 ja Kemin kaupunkistrategian 2030 mukaisiin arvoihin.

Varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on otettava huomioon lapsen etu. Lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet, leikki ja muut lapsille ominaiset tavat oppia ja toimia.

3. Pedagogisen toiminnan viitekehys

Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja sen toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus. Toiminta läpäisee kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden ja toteutuu lasten sekä henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa sekä yhteisessä toiminnassa, joka toteutetaan lasta kunnioittaen. Lasten omaehtoinen, henkilöstön ja lasten yhdessä ideoima, sekä henkilöstön johdolla suunniteltu toiminta täydentävät toisiaan. Tavoitteenamme on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia, sekä laaja-alaista osaamista leikin kautta, joka on pedagogiikkamme keskeinen toimintatapa. Näitä pyrimme toteuttamaan lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvassa pedagogisessa toiminnassa. Pyrimme samalla mahdollistamaan myönteiset oppimiskokemukset. Annamme lapsille valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin lapsen kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa. Pyrimme antamaan kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistämme yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Tunnistamme lapsen yksilöllisen tuen tarpeen ja järjestämme tarkoituksenmukaista tukea tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä.

Varhaiskasvatus tapahtuu vuorovaikutuksessa, jonka pohjana ovat meillä varhaiskasvatuksen arvot ja normit. Henkilöstö havainnoi leikistä, keskusteluista ja kysymyksistä lasten kiinnostuksen kohteet, joista rakennetaan varhaiskasvatuksen toiminnan sisältöä. Haluamme herättää oppimisen ilon, joka kulkee lapsen mukana oppimisen polulla.





(Kuva 1: Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022)

Varhaiskasvatus on kokopäiväpedagogiikkaa, jossa kaikki päivän tilanteet mahdollistavat lapsen kasvun ja oppimisen. Henkilöstön tulee tunnistaa herkästi arjen tilanteista mahdollisuudet oppimiseen. Ohjaamme lapsia, keskustelemme heidän kanssaan ja kannustamme heitä oman ajattelun kehittämisessä. Heittäydymme mukaan tilanteisiin ja omalla esimerkillä kannustamme myös lapsia luovuuteen ja itseilmaisuun.

Sovellamme pienryhmäpedagogiikkaa, jossa ryhmät muodostetaan pedagogisin perustein joustavasti erilaisia tilanteita ja leikkejä varten. Ryhmät voivat olla kiinteitä tai vaihtuvia. Toimiminen pienemmissä ryhmissä mahdollistaa rauhallisen toiminnan ja henkilöstön läsnäolon ja lasten yksilöllisten tarpeiden huomioimisen. Lasten osallisuutta on myös helpompi tukea pienryhmässä.

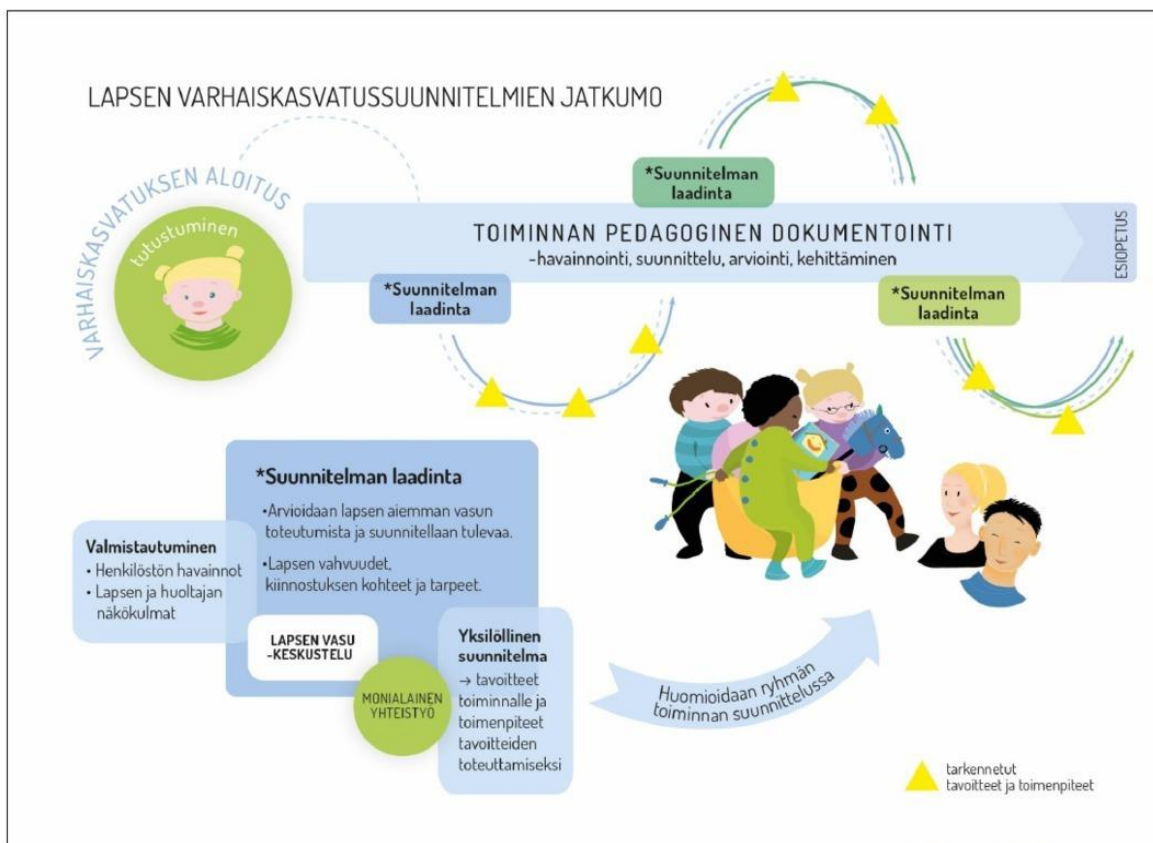
Varhaiskasvatusta järjestetään ja kehitetään inklusioperiaatteen mukaisesti. Jokaisella lapsella on oikeus kuulua ryhmään, osallistua yhteiseen toimintaan sekä kasvaa omaan potentiaaliinsa vahvuuksien ja myönteisten oppimiskokemusten avulla yhdessä vertaisensa kanssa. Inklusiivinen toimintakulttuuri edistää lasten osallisuutta ja oppimista ja vastaa kaikkien lasten erilaisiin tarpeisiin.

3.1 Lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma

Jokaiselle lapselle varhaiskasvatuksen piirissä laadimme henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman (Vasu) yhteistyössä opetuksesta, kasvatuksesta ja hoidosta



vastaavien työntekijöiden, huoltajien ja lapsen sekä tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kanssa. Vasun laatimisesta ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö. Vasuun kirjaamme lapsen vahvuudet, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet. Lisäksi vasuun kirjaamme tavoitteet ryhmän toiminnalle lapsen tarpeet huomioiden. Vasu laaditaan vuosittain ja siihen palataan lapsen tarpeiden mukaan tai vähintään kerran toimintavuoden aikana arviointikeskustelussa. Arviointikeskustelussa arvioidaan tavoitteiden toimivuutta sekä tarvittaessa päivitetään tavoitteita sekä toimenpiteitä.



Kuvittaja: Kaisa Rekinen

(Kuva 2: Opetushallitus OPH)



Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tulee sisältää seuraavat asiat:

- lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vahvuudet sekä lapsen kiinnostuksen kohteet
- lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat tavoitteet sekä toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi ja toteutumisen arviointi
- lapsen mahdollisesti tarvitsema tuki
- mahdollinen suunnitelma lääkehoidosta
- lapsen, henkilöstön ja huoltajan yhdessä sopimat asiat
- tieto suunnitelman laatimiseen osallistuneista muista mahdollisista asiantuntijoista
- tieto siitä, milloin suunnitelma on laadittu ja tarkistettu ja milloin suunnitelma tarkistetaan seuraavan kerran.

Lapsen siirryessä ryhmästä toiseen, varhaiskasvatustyksiköstä toiseen tai varhaiskasvatuksesta esiopetukseen huolehditaan lapsen tiedon siirrosta, joka tapahtuu aina huoltajien kanssa yhteistyössä. Tiedon siirrosta vastaa sen lähettävä taho. Siirtymillä pyritään turvaamaan, että jokaisen lapsen oppimispolusta muodostuu sujuva ja tasa-arvoinen jatkumo.

4. Laaja-alainen osaaminen

Varhaiskasvatuksessa luomme pohjaa lasten laaja-alaiselle osaamiselle. Laaja-alainen osaaminen muodostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Tietojen ja taitojen käyttämiseen vaikuttavat lasten omaksumat arvot ja asenteet, sekä tahto toimia. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet kulkevat jatkumona varhaiskasvatussuunnitelman perusteista esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin.



Laadukas pedagoginen toiminta vahvistaa lasten laaja-alaista osaamista. Huomioimme toiminnassamme monipuolisten oppimisympäristöjen rakentamisen lasten tarpeiden ja mielenkiinnonkohteiden mukaan. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet nivoutuvat yhteen arjen toiminnassamme muodostaen kokonaisuuksia, joissa lapsi kasvaa ja kehittyy. Oppimisen alueiden tehtävänä on edistää lasten laaja-alaista osaamista.

(Kuva 3: OPH)



5. Osallisuuden tukeminen

Varhaiskasvatuksen inklusiivisessa toimintakulttuurissa koko henkilöstö edistää osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassamme. Arvostamme lasten, henkilöstön ja huoltajien aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä. Tämä edellyttää osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä rakenteiden tietoista kehittämistä. Lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista kehittyy osallisuuden kautta. Vahvistamme lasten osallisuutta sensitiivisellä kohtaamisella ja myönteisellä kokemuksella kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta.

Lasten ja huoltajien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin edistää osallisuutta. Yhteisömme jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi yhdenvertaisina riippumatta henkilöön liittyvistä tekijöistä. Huoltajalle järjestetään mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin ja kehittämiseen yhdessä henkilöstön ja lapsen kanssa.

Varmistamme, että lapsi voi osallistua toiminnan suunnitteluun sekä olla osallinen ja osallistua yhdenvertaisena jäsenenä ryhmän toimintaan. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tehtävänä on poistaa esteitä aitoon läsnä olemiseen, osallisuuteen ja onnistumisen kokemukseen.

6. Leikki keskeisenä toimintatapana

Varhaiskasvatuksen inklusiivisessa ja leikkiin kannustavassa toimintakulttuurissa tunnustamme leikin merkityksen lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Leikki on lapselle luontainen tapa oppia uusia asioita aikuisen tuella. Henkilöstö tunnistaa leikkiä rajoittavia tekijöitä ja kehittää leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. Leikimme niin sisällä kuin ulkona, esimerkiksi puistoissa ja metsässäkin. Kannustamme kaikkia kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, omaan ilmaisuun ja luovuuteen. Leikki saa näkyä ja kuulua. Annamme tilaa, aikaa ja rauhaa lasten leikkialoille, kokeiluille ja elämyksille sekä mahdollistamme leikkiin keskittymisen.

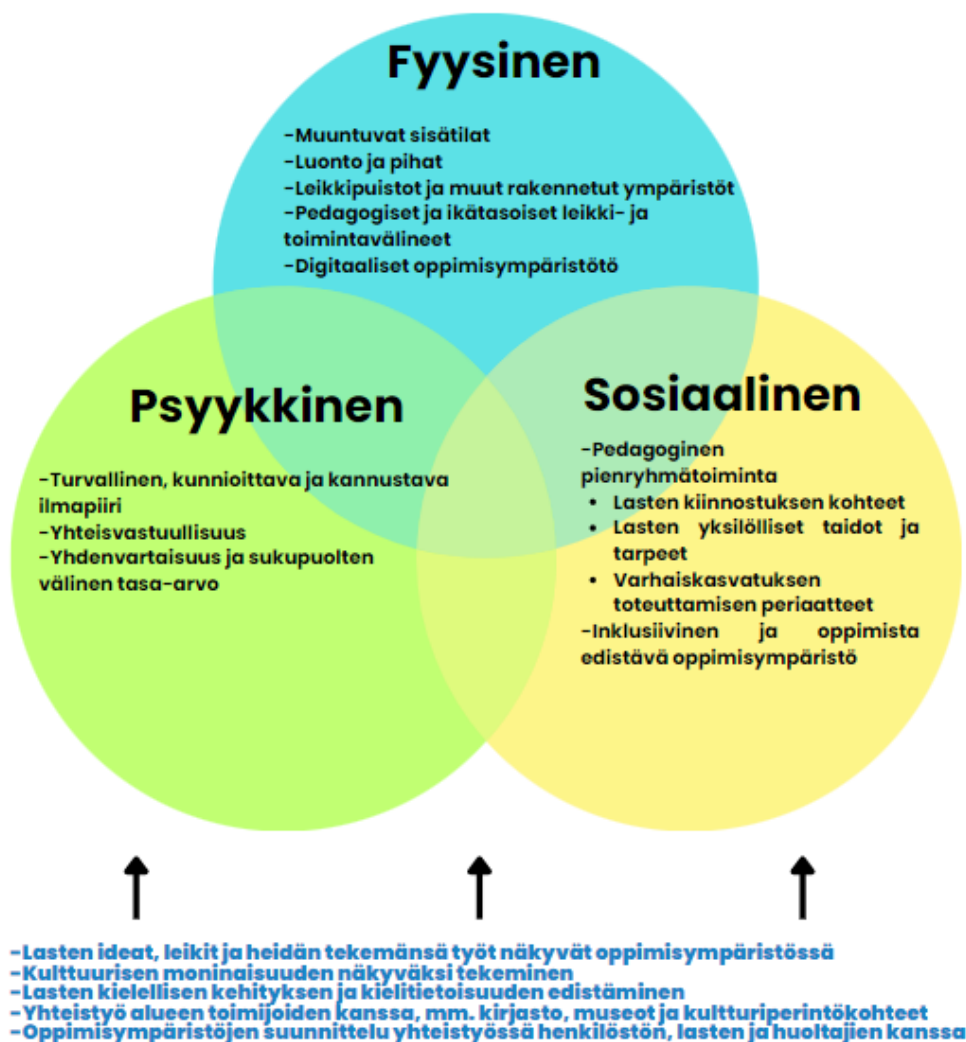
Henkilöstö huolehtii, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua leikkiin toisten kanssa, sekä havainnoi leikkiä, tukee lasta leikeissä, ohjaa ja dokumentoi leikkiä. Tuemme lasten pitkäkestoista leikkiä tilojen, välineiden ja ajan puitteissa. Erilaisia jakotiloja hyödyntäen mahdollistetaan erilaisten leikkiympäristöjen rakentaminen. Henkilöstö toimii leikin rikastuttajana ja mahdollistajana, innostavat ja kannustavat lapsia leikkiin, sekä ohjaavat ja auttavat leikkiin pääsemisessä.



7. Oppimisympäristöt

Varhaiskasvatuksessa oppimisympäristöt rakentuvat siten, että ne tukevat lasten omaa aktiivisuutta ja luovuutta ilmaista itseään. Oppimisympäristöjen suunnittelussa huomioidaan lasten tarpeet ja mielenkiinnonkohteet. Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja arvioidaan yhdessä lasten kanssa. Oppimisympäristöt laajenevat luontoon, lähiympäristöön ja kulttuuripalveluihin. Oppimisympäristöjen tulee tukea lasten luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua sekä ohjata leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen sekä taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen.

Oppimisympäristöjä suunniteltaessa huomioidaan fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen ympäristö. Oppimisympäristöillä tarkoitamme tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja tarvikkeita, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Pienryhmät porrastavat toimintaa niin, että tilojen monipuolinen käyttö mahdollistuu ja toiminta mahdollistuu rauhallisessa ympäristössä. Oppimisympäristöt tarjoavat lapsille vaihtoehtoja mieluisaan tekemiseen, monipuoliseen ja vauhdikkaaseen liikkumiseen, leikkeihin ja peleihin sekä rauhalliseen oleiluun ja lepoon.



(Kuva 4: lähde seudullinen varhaiskasvatussuunnitelma 2022, s. 31)



8. Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksessa suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen keskeinen työmenetelmä. Dokumentointi mahdollistaa lasten ja huoltajien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen. Pedagoginen dokumentointi on jatkuva prosessi, jossa erilaiset dokumentoinnin muodot ja niiden tulkinta muodostaa ymmärrystä pedagogisesta toiminnasta. Pedagogisella dokumentoinnilla teemme näkyväksi lapsen oppimisen vaiheen ja kehittymisen henkilöstölle, lapsille ja huoltajille. Dokumentit tuovat esille varhaiskasvatuksen arkea, oppimisen tapoja ja oppimisprosesseja. Pedagoginen dokumentointi tuottaa tietoa lasten elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, oppimisesta monipuolisella tavalla. Dokumenttien ja havainnointien avulla voidaan lasten kanssa yhdessä pohtia oppimista ja kehitystä. Dokumenttien avulla havainnot kehityksestä ja oppimisesta tulevat näkyviksi. Dokumenttien avulla saatua tietoa hyödynnetään oppimisympäristöjen, työtapojen ja toiminnan tavoitteiden muokkaamisessa vastaamaan lasten kiinnostuksen kohteita.

Pedagogisia dokumentteja ovat esimerkiksi valokuvat, muistiinpanot, lapsen teokset, videot, haastattelut ja havainnoinnit sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelma. Pedagogiset dokumentit ovat tärkeä osa myös lapsen tuen tarpeen arviointia. Pedagogisista dokumenteista saatua tietoa käytämme lapsen kasvun ja oppimisen havainnoimiseen ja tukemiseen.

Pedagogisen dokumentoinnin suunnittelulla valitsemme dokumentoitavat asiat ja huomioimme lapsen osallisuuden. Lapset ovat aktiivisesti mukana kuvaamassa toimintaa ja kertomassa ajatuksiaan varhaiskasvatuksen toiminnasta. Dokumentointi auttaa palauttamaan lasten, huoltajien ja henkilöstön mieliin toimintaan liittyviä tapahtumia ja vahvistaa vuoropuhelua. Lapsen havainnointiin voimme käyttää myös erilaisia havainnointikaavakkeita. Pedagogisesta dokumentoinnista saatua tietoa käytämme apuna toiminnan suunnittelussa ja keskustelussa huoltajien kanssa. Dokumentoinnin avulla saatuja tietoja ja ymmärrystä hyödynnämme esimerkiksi työtapojen, oppimisympäristöjen, toiminnan tavoitteiden, menetelmien ja sisältöjen muokkaamisessa lasten kiinnostusten sekä tarpeiden mukaiseksi.

9. Pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen

Pedagogiikalla tarkoitetaan monitieteiseen, erityisesti kasvatustieteeseen ja varhaiskasvatustieteeseen perustuvaan, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi. Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää laadukasta pedagogista ja pedagogisesti perusteltua toimintaa. Pedagogisen toiminnan suunnittelun pohjana ovat lasten vahvuudet sekä mielenkiinnon kohteet. Pedagoginen havainnointi kohdistetaan lasten mielenkiinnon kohteiden sekä taitojen ja tuen tarpeen havainnointiin. Havaintojen avulla arvioidaan vastaavatko muun muassa oppimisympäristöt lasten leikin kehitysvaiheita, mielenkiinnonkohteita ja tarvitsevatko lapset tukea kaverisuhteissaan. Varhaiskasvatuslaki korostaa pedagogiikan merkitystä ja samalla



varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien pedagogista vastuuta. Kokonaisvastuu lapsiryhmien toiminnan pedagogisesta suunnittelusta, toiminnan suunnitelmallisuuden ja tavoitteellisuuden toteutumisesta sekä toiminnan arvioinnista ja kehittämisestä on varhaiskasvatuksen opettajilla. Varhaiskasvatuksen opettajat, erityisopettajat, sosionomit, lastenhoitajat ja muu varhaiskasvatuksen henkilöstö suunnittelevat ja toteuttavat toimintaa yhdessä.

Pedagogisesti suunniteltu oppimiskokonaisuus antaa lapselle myönteisiä kokemuksia ja oppimisen iloa, sekä edistää lapsen oppimista, hyvinvointia ja laaja-alaista osaamista. Suunnitellut oppimiskokonaisuudet yhdistävät eri oppimisen alueet. Arjessa lasten mielenkiinnon kohteet ja kysymykset ovat lähtökohtana toiminnan suunnittelulle. Kannustamme lapsia kertomaan työskentelystään, ideoistaan, kokemuksiaan ja havaintojaan. Pedagogisella suunnittelulla huolehdimme, että toiminta mahdollistaa lapselle monipuolista, eri oppimisen alueita sisältävää tutkimista ja ilmiöiden tarkastelua. Otamme lapsen kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet huomioon toiminnan suunnittelussa. Tuemme lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteetin kasvua yhteistyössä huoltajien kanssa.

10. Oppimisen alueet

Oppimisen alueet kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Ne on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi. Ne ohjaavat henkilöstöä monipuolisen ja pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa yhdessä lasten kanssa. Lapsilla on oikeus saada monipuolisia kokemuksia oppimisen eri alueista. Oppimisen alueet eivät ole erikseen toteutettavia, toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä yhdistetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden ja osaamisen mukaisesti.



(Kuva 5: lähde seudullinen varhaiskasvatussuunnitelma 2022, s.42.)



10.1. Kielten rikas maailma

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa **kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisten identiteettien** kehittymistä. Rikas kielitaito parantaa kulttuurista osaamista ja vuorovaikutusta ja edesauttaa monilukutaidon kehittymistä. Siksi varhaiskasvatuksessa herätetään uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin. Kehittyvä kielitaito avaa lapsille uusia vaikuttamisen keinoja, mahdollisuuksia osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen.



(Kuva: Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, OPH)

Lasten kielen kehityksen keskeiset osa-alueet varhaiskasvatuksessa:

- **Vuorovaikutustaitoja** kehitetään antamalla kuulluksi tulemisen kokemuksia ja vastaamalla lasten aloitteisiin.
- **Kielen ymmärtämisen taitoja** tuetaan runsaan kielellisen mallintamisen eli mallista oppimisen avulla. Johdonmukainen toiminnan sanallistaminen ja keskusteleminen tukevat sanavarannon kehittymistä. Tarvittaessa käytetään kuvia, esineitä ja tukiviittomia.
- **Puheen tuottamisen taitojen** kehittymistä seurataan ja ohjataan. Rohkaistaan puhumaan eri tilanteissa sekä aikuisten että toisten lasten kanssa.
- **Kielen käyttötaitoja** ohjataan ja kielen käyttöä pohditaan eri tilanteissa. Tavoitteena on tilannetietoisien kielen käytön vahvistuminen.
- Kielellinen ilmaisu monipuolistuu, kun **kielellinen muisti ja sanavaranto** laajenee.
- Eri kielten havainnointi lähiympäristössä tukee **kielitietoisuuden** kehittymistä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet:

Leikitellään kielellä, jutellaan, sanoitetaan arkea eri tilanteissa sekä vahvistetaan lasten kaveri-, tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Toiminnassa käytetään leikkiä, loruilua, riimittelyä, saduttamista, satuja, tarinoita, lauluja ja draaman keinoja, sekä kuvakommunikaatiota. Roidusten perhe materiaalia käytetään Suomi toisena kielenä opetuksen pohjana sekä muutenkin varhaiskasvatuksessa kielenkehityksen tukemisessa. Kannustetaan puheen tuottamiseen ja tuetaan kiinnostusta äidinkieleen. Tarvittaessa lapselle tehdään suomi toisena kielenä (S2) -suunnitelma käyttäen tukena seudullisesti luotua Suomi toisena kielenä varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa -opasvihkosta. Kuvatukea käytetään kaikille lapsille ja sitä hyödynnetään etenkin päiväjärjestyksessä ja oppimisympäristössä. Pienryhmätoiminnalla tai parityöskentelyllä varmistetaan lapsille mahdollisimman rauhallinen oppimisympäristö tukemaan lasta sekä lapsen kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja.

Tehdään yhteistyötä kirjaston kanssa muun muassa päiväkodille lähetettävien kirjepakettien ja virtuaalivierailuiden kautta, sekä hyödynnetään soveltuvin osin Kemian kaupungin



harrastussuunnitelma ja liikunta- ja kulttuurikasvatussuunnitelmaa (Harlikus). Määrärahojen puitteissa tehdään retki kirjastoon. Tutustutaan laaja-alaisesti lastenkirjallisuuteen ja sitä valittaessa huomioidaan niiden sisällön välittämät käsitykset sukupuolesta, erilaisista perhemuodoista ja kulttuureista. Lapsille luodaan laaja-alaisesti myönteisiä samaistumiskohteita. Herätetään kiinnostusta kieleen monipuolisesti ja opastetaan monilukutaitoon arjessa: esim. asioiden nimeäminen, käsitteiden opettelu, kirjat, kuvat, logot, kirjaimet, ääni, videot. Näitä tulkitaan ja tuotetaan lasten kanssa ja hyödynnetään oppimisen tukemisessa. Aikuiset toimivat esimerkkinä kielellisessä ilmaisussa.

10.2. Ilmaisun monet muodot

Lasten ilmaisulle on luonteenomaista kokonaisvaltaisuus sekä ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen edistävät oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja, myönteistä minäkuvaa sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tavoitteellisesti tukea lasten **musiikillisen, kuvallisen, sanallisen ja kehollisen ilmaisun** kehittymistä ja tutustuttaa lapsia eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja luovat merkityksiä. Kyky kuvitella ja luoda mielikuvia on keskeistä myös eettisen ajattelun kehittymiselle. Kulttuuriperintöön, taiteeseen ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa osaamista muun muassa monilukutaidon, osallistumisen ja vaikuttamisen osa-alueilla.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet:

Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti. Kannustetaan leikeissä erilaisiin rooleihin, kokeiluihin ja elämyksiin. Tuetaan lasten roolia aktiivisina toimijoina oppimisympäristöjä muovaamalla ja huomioimalla välineistön saatavuus. Harjoitellaan tunnetaitoja, johon kuuluvat tunteiden tunnistaminen, nimeäminen, sanoittaminen, ilmaiseminen sekä tunteen ja teon erottaminen. Tuetaan toimintaan sitoutumista ottamalla huomioon lasten kiinnostuksen kohteet, vahvuudet ja kokemusmaailmat. Ohjattaessa huomioidaan sukupuolisensitiivisyys, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Pienryhmätoiminnalla tai parityöskentelyllä tuetaan ja vahvistetaan lasten hyvinvointia, osallisuutta, vahvuuksien tunnistamista, tarpeiden huomioimista ja tunnetaitoja. Kiinnitetään huomiota vuorovaikutuksen ja toimintakulttuurin laatuun laatulupausten pohjalta (Liite 1). Vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta suunnitteluun ja toimintaan vaikuttamiseen.

Päiväkodin eri ryhmien välillä tehdään yhteistyötä. Tarjotaan mahdollisuus rikastaa ja monipuolistaa kokemusmaailmaa ilmaisun eri alueilla osallistumalla esim. konsertteihin ja tapahtumiin virtuaalisesti verkossa ja/tai järjestämällä tutustumiskäyntejä tai kutsumalla vierailijoita päiväkotiin. Lapsille tuotetaan kulttuurielämyksiä Kemian kaupungin harrastussuunnitelma ja liikunta- ja kulttuurikasvatussuunnitelmaa (Harlikus) hyödyntäen.

Musiikillinen ilmaisu

Hyödynnetään Kemian varhaiskasvatuksen Musiikin vuosikelloa. Tutustutaan soittimiin sekä erilaisiin musiikkilajeihin. Musiikkia hyödynnetään eri kulttuurien yhteisenä kielenä ja elämysten tuottajana: laulut, laululeikit, rytmikka, soittimet ja soittaminen, kuuntelu ja keskittyminen. Mahdolliset vierailut ja konsertit määrärahojen puitteissa. Tutustutaan suomalaiseen ja monikulttuuriseen lastenlauluperinteeseen lapsiryhmä huomioiden. Lasten äänimaailmaa rikastetaan erilaisiin ääniympäristöihin tutustumalla esim. metsä, piha ja



päiväkodin monet tilat.

Kuvallinen ilmaisu

Tutustutaan erilaisiin kuvallisen ilmaisun tekniikoihin ja materiaaleihin. Välineistö laitetaan esille siten, että ne on helppo saada käyttöönsä. Rohkaistaan ja ohjataan omien tuotoksien tekemiseen. Mahdollistetaan osallisuus esim. kamerapäivä, jolloin lapset toimivat kuvaajina, tuotetaan kuvia ja tutkitaan niitä. Tutustutaan väri-, muoto-, kokemus-/ elämysmaailmaan. Käytetään kuvia kommunikaation tukena. Käytetään projektiluonteista työskentelytapaa.

Sanallinen ilmaisu

Kannustetaan arjen tilanteissa ilmaisemaan itseään monipuolisesti. Rohkaistaan leikkeihin ja harjoitellaan esim. pieniä, lasten omia esityksiä. Tuetaan mielikuvituksen ja sanavaraston kehittymistä draaman eri muotoihin, tarinoin, saduin, loruin ja lauluin. Osallistetaan lapsia heidän omia kiinnostuksensa kohteita hyödyntäen. Esityksiä ja tuotoksia dokumentoidaan ja havainnoidaan yhdessä, esim. valokuvaamalla, videoimalla. Leikin myötä lasten keskinäistä vuorovaikutusta vahvistetaan, huomioidaan kuuntelu ja vastavuoroisuus.

Kehollinen ilmaisu

Rohkaistaan, ohjataan ja innostetaan ilmaisemaan itseään kehollaan ja vahvistetaan myönteisen minäkuvan syntymistä. Käytetään erilaista välineistöä ja aineistoa tukemaan ilmaisua. Toimintamuotoina esim. leikki, draaman eri muodot, laulut, lorut, liikunta, musiikkiliikunta, luovaliiikunta, näytelmät ja erilaiset lasten omat esitykset. Liikkuminen eri muodoissa, leikin monet mahdollisuudet - niin itseohjautuva leikki kuin johdettu leikki - antaa lapsille paljon mahdollisuuksia.

10.3. Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän aloittaessaan varhaiskasvatuksen kodin ulkopuolella. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Lähiyhteisöä lähestytään **eettisen ajattelun, eri katsomusten ja median kautta sekä lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden näkökulmista**. Tämä tukee laaja-alaista kulttuurista osaamista, vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja sekä ajattelun ja oppimisen taitoja. Toiminnassa voidaan käyttää monipuolisesti esimerkiksi satuja, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa, erilaisia mediasisältöjä, vierailijoita, retkiä ja lähiympäristön tapahtumia. Varhaiskasvatustoiminnassa kunnioitetaan lapsen oikeutta olla lapsi. Kiusaamiselle asetetaan 0-toleranssi. Huoltajien osallisuus ja yhteistyö varhaiskasvatuksen arjessa luo pohjaa lapsen hyvinvoinnille ja on osa onnistunutta varhaiskasvatusta.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet:

Eettinen ajattelu ja katsomuskasvatus

Opastetaan toisten huomioimisessa, kunnioittamisessa, ymmärtämisessä ja erilaisuuden hyväksymisessä sekä hyvissä käytöstavoissa ja itsesäätelyn harjoittelussa. Käsitellään syy- ja seuraussuhteita sekä oikean ja väärän tunnistamista. Rohkaistaan kysymään ja ihmettelemään. Sosiaalisia- ja tunnetaitoja harjoitellaan arjen tilanteissa ja aiheeseen liittyvään



aineiston välityksellä esimerkiksi kirjojen, nukketeatterin ja draaman kautta. Toimintavuoden aikana huomioidaan sekä Suomen kulttuuri, että lasten ja perheiden kulttuureja. Lisäksi tutustutaan eri kulttuureihin kuuluviin juhlapyhiin lasten mielenkiinnon mukaan sekä huomioiden ryhmän perheiden kulttuurit.

Lähiyhteisön menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus

Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja Kemin nähtävyyksiin mahdollisuuksien mukaan. Kemin paikalliset piirteet huomioidaan toimintavuoden aikana: lumilinna, jäänmurtaja, meri, metsäteollisuus, luonto, pieni kotikaupunki Kemi. Käytetään Muksubussin suomia mahdollisuuksia. Tutustutaan perinneleikkeihin ja - lauluihin esim. Kalevalan päivä sekä vieraisiin kulttuureihin maahanmuuttajataustaisten lasten myötä. Hyödynnetään Kemin kaupungin harrastussuunnitelmaa ja liikunta- ja kulttuurikasvatussuunnitelmaa (HARLIKUS). Tutustutaan tulevien eskareiden kanssa esiopetukseen.

Kulttuuriperintö

Huomioidaan toiminnassa juhlapäiviin kuuluvat Suomalaiset kulttuuritapahtumat sekä tutustutaan muihin kulttuuriperintöihin huomioiden lasten perheiden kulttuuritapahtumat. Suomalaiseen kulttuuriin kuuluu esimerkiksi: isänpäivä, itsenäisyyspäivä, joulukuukauspäivä, ystävänpäivä, laskiainen, kalevalanpäivä, pääsiäinen ja äitienpäivä.

Mediakasvatus

Käytetään mediaa oppimisen välineenä ja oppimisen kohteena ikätasoisesti. Tutustutaan erilaisiin median muotoihin (medialaiteet, media-alat, mediasisällöt kuten esimerkiksi lehtikuvat, sarjakuvat, elokuvat, televisio- ja radio-ohjelmat, digioppimisympäristöt, pelit ja videot sekä sosiaalinen media). Tuotetaan mediaa leikeissä ja pedagogisessa dokumentoinnissa (äänitys, videointi, kuvaaminen, dokumentointiseinä). Harjoitellaan erilaisten viestien tulkinna ja tuottamisen taitoja. Hyödynnetään digivälineistöä etäyhteyksien luomiseen mahdollisuuksien mukaan. Havainnollistetaan faktaa ja fiktiota, totuuden ja mielikuvituksen merkitystä arjessa ja harjoitellaan niiden tunnistamista oppimispelien ja leikkien kautta. Toiminnassa hyödynnetään projektiluonteista työskentelytapaa.

10.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään. Lapsia ohjataan tutkimaan ja toimimaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä sekä havainnoimaan luonnon aistimaailmaa. Tuetaan **matemaattisen ajattelun** kehittymistä sekä vahvistetaan myönteistä suhtautumista matematiikkaan. Varhaiskasvatukseen sisältyy myös **ympäristökasvatusta** ja **teknologiakasvatusta**. Oppimisympäristöihin liittyvät omakohtaiset havainnot, kokemukset ja elämykset auttavat ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita sekä kehittymään ajattelijana ja oppijana. Kehittyvä kyky nimetä asioita ja käyttää erilaisia käsitteitä edistää monilukutaitoa. Toiminnan suunnittelussa huomioidaan lasten vahvuudet ja mielenkiinnon kohteet ja sisällytetään toimintaan matemaattista ajattelua sekä ympäristö- ja teknologiakasvatusta.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet:

Matemaattinen ajattelu



Kiinnostusta matemaattisiin taitoihin herätetään pelien ja leikkien kautta sekä arjen eri tilanteissa. Hyödynnetään ympäristössä olevaa matematiikkaa esim. muodot, värit, lukumäärät. Avataan matemaattisia käsitteitä, esimerkiksi lukumääriä, lukujonoja, enemmän-vähemmän-vertailua pelien ja leikkien kautta.

Ympäristökasvatus

Rikastutetaan lasten ympäristötietoutta lähiympäristöön tehtävillä luontoretkillä eri vuodenaikoina ja hyödynnetään erilaiset maastot, luonnon aistimaailman havainnointi, rakentelu, purkaminen, tutkiminen ja ympäristökasvatus. Vahvistetaan lasten myönteistä suhdetta luontoon ja seurataan luonnon ilmiöitä. Lapsia opastetaan luonnon kunnioittamiseen, Jokamiehen oikeuksiin, kasvien ja eläinten suojelemiseen, roskaamattomuuteen, luonnonvarojen säästämiseen ja kierrätykseen. Käsitellään aiheita keskustelemalla, tarjoamalla elämyksiä ja näyttämällä hyvää esimerkkiä. Hyödynnetään kierrätys- ja luonnonmateriaaleja toiminnassa. Mahdollisuuksien mukaan toteutetaan Vihreä ja kestävä Kemi -ohjelmaa päiväkodissa ja tehdään Muksubussiretkiä lähiympäristöön. Toiminnassa tuetaan lasten luontaista uteliaisuutta ja mahdollistetaan lapselle oivaltamisen ja oppimisen ilo.

Teknologiakasvatus

Mahdollistetaan tutkiva ja kokeileva työskentely, rakentelu, purkaminen, pulmien ratkominen. Tutustutaan erilaisiin teknologisiin välineisiin ja niiden käyttöön (esim. älytaulut, dokumenttikamera, tietokoneet, kamerat, tabletit, Bee-Bot-ohjelmointirobotit). Havainnoidaan ympäristön teknologiaa ja opastetaan koneiden ja laitteiden turvalliseen käyttöön.

10.5. Kasvan, liikun ja kehityksen

Kasvan, liikun ja kehityksen -oppimisen alueeseen sisältyy **liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen** liittyviä tavoitteita. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on luoda pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle yhdessä huoltajien kanssa. Lasta opastetaan huolehtimaan itsestään ja kehitetään arjen taitoja. Kannustavassa ja positiivisessa toimintakulttuurissa rohkaistaan itseilmaisuun ja omatoimisuuteen.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet:

Liikkuminen

Ulkoillaan päivittäin sään sallimissa rajoissa. Ulkoilu on jokaiseen päivään kuuluvaa pedagogista toimintaa. Huolehditaan liikuntaan sopivasta välineistöstä ja luodaan onnistumisen ja ilon kokemuksia liikkuen. Innostetaan ohjattuun ja omaehtoiseen monipuoliseen, iloa tuottavaan liikuntaan erilaisissa ympäristöissä sisällä ja ulkona. Kannustetaan laajentamaan turvallisesti omia liikunnallisia taitoja ja suhtautumaan liikkumiseen myönteisesti. Vältämme pitkäkestoista istumista ja suunnittelemme ikätasoisien toiminnan niin, että toimintaa katkaistaan liikkumisella.

Kemin liikuntahankkeen avulla kehitetään ja vahvistetaan ulkotoimintaa, retkeilyä ja erilaista oppimisympäristön hyödyntämistä. Lasten kanssa pohditaan heidän hyvää oloaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti lähiliikenteessä. Heitä ohjataan pyytämään ja hakemaan apua tarvittaessa.



Ruokakasvatus

Tutustutaan erilaisiin ruokatarvikkeisiin katselemalla, haistelemalla, maistelemalla ja tunnustelemalla esim. vihannekset, hedelmät, marjat jne. Keskustellaan ruoan tarpeellisuudesta kasvamiselle, kehittymiselle ja terveydelle. Ruokailussa käytetään positiivista ohjausta ja niistä tehdään mahdollisimman viihtyisiä. Tutustutaan terveelliseen ruokaan ja pohditaan sen merkitystä yhdessä keskustellen ja aikuinen näyttää omalla ruokailullaan mallia. Yleiset suuntaviivat terveyttä edistävän ruoan tarjoamisesta ja ruokakasvatuksesta varhaiskasvatuksessa on. *Terveyttä ja iloa ruoasta - varhaiskasvatuksen ruokailusuosituksessa 2018.*



Kuva 6: Onnistunut ruokailu ja ruokakasvatus

(Terveyttä ja iloa ruoasta 2018, s. 28)

Terveys ja turvallisuus

Opastetaan terveellisiin elämäntapoihin ja mielen hyvinvointiin. Keskeiset osa-alueet ovat ravinto, lepo, hygienia, liikkuminen, kaverit, koti ja läheiset. Harjaannutetaan tunnetaitoja ja rohkaistaan tunteiden ilmaisuun. Harjoittelemme erilaisia arjen taitoja, esimerkiksi pukemista, ruokailutilanteita sekä hygieniasta ja omista tavaroista huolehtimista. Opetellaan turvataitoja varhaiskasvatusympäristössä sekä liikenteessä. Rohkaistaan lasta pyytämään aikuiselta ja kavereilta apua ongelmatilanteissa ja antamaan apua toisille vastavuoroisesti. Käydään keskusteluja ja havainnollistetaan erilaisin menetelmin kiusaamista ja kaverin puolustamista, itsestä huolehtimista ja arjen taitoja. Kehotunnekasvatus eli pienten lasten ikätasoinen seksuaalikasvatus huomioidaan varhaiskasvatuksessa. Pieni lapsi tarvitsee tietoja kehon toiminnoista ja sopivuussäännöistä sekä tunteiden käsittelystä. Teemme kauden alussa yleisen retkisuunnitelman, jossa huomioimme esimerkiksi seuraavia asioita: mahdolliset vaaran paikat ja toimintasuunnitelman hätätapauksia varten. Kun teemme retkiä ja/tai tutustumiskäyntejä oman kunnan ulkopuolelle, laadimme niistä etukäteen suunnitelman, jonka toimitamme yksikön esimiehelle hyväksyttäväksi. Huoltajien yhteistyö ja osallistaminen on tärkeä osa lapsen onnistunutta varhaiskasvatusta ja se luo pohjan lapsen hyvinvoinnille.

11. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Varhaiskasvatuksessa laaditaan yksiköissä toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma osana yksikön toimintasuunnitelmaa. Suunnitelmaa päivitetään yhden - kolmen vuoden välein. Lapsille annetaan mahdollisuus osallistua suunnitteluun ikä ja kehitys huomioon ottaen ja huoltajille annetaan mahdollisuus tulla kuulluksi esimerkiksi kyselyiden tai haastattelujen avulla sekä otetaan heidän mielipiteensä tai huolensa huomioduksi osana toimintasuunnitelmaa. Tasa-arvosuunnitelmassa tehdään selvitys yksikön tasa-arvotilanteesta, jonka jälkeen tehdään tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi,



nimetään tavoitteet ja toimenpiteet. Suunnitelmaan tehdään myös arvio aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista.

Henkilöstön toiminta on yhdenvertaista ja sukupuolisensitiivistä. Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja kehitetään siten, että ne vahvistavat yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Toimintakulttuuria tuetaan keskustelemalla tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta koskevista asenteista työyhteisöissä. Lisäksi huomiota kiinnitetään vuorovaikutukseen, ohjaukseen, lasten osallisuuteen, käytettäviin materiaaleihin ja huoltajien kohtaamiseen sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen.

Rohkaisemme lapsia tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikkoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennako-odotuksia. Tunnistamme lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä sekä puutumme niihin hienotunteisesti ja johdonmukaisesti. Varmistamme, että lapsi voi osallistua toiminnan suunnitteluun sekä olla osallinen ja osallistua yhdenvertaisena jäsenenä ryhmän toimintaan.

12. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ja tuen eri muodot

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada yleistä, tehostettua tai erityistä tukea siten, kuin varhaiskasvatuslaissa on säädetty. Riittävän aikaisella ja oikein kohdennetulla tuella voidaan edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Samalla voidaan ehkäistä lapsen ongelmien syntymistä, kasvamista ja monimuotoistumista, sekä riskiä syrjäytyä. Varhaiskasvatusta toteutetaan inklusion periaatteiden mukaisesti. Varhaiskasvatuksen tuen muodot tarkoittavat lapsen tarvitsemia pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia tukitoimia. Lapsella on oikeus saada tukea sopivalla tuen tasolla heti, kun tuen tarve on havaittu. Varhaiskasvatuksessa käytettävät tuen tasot ovat yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki.

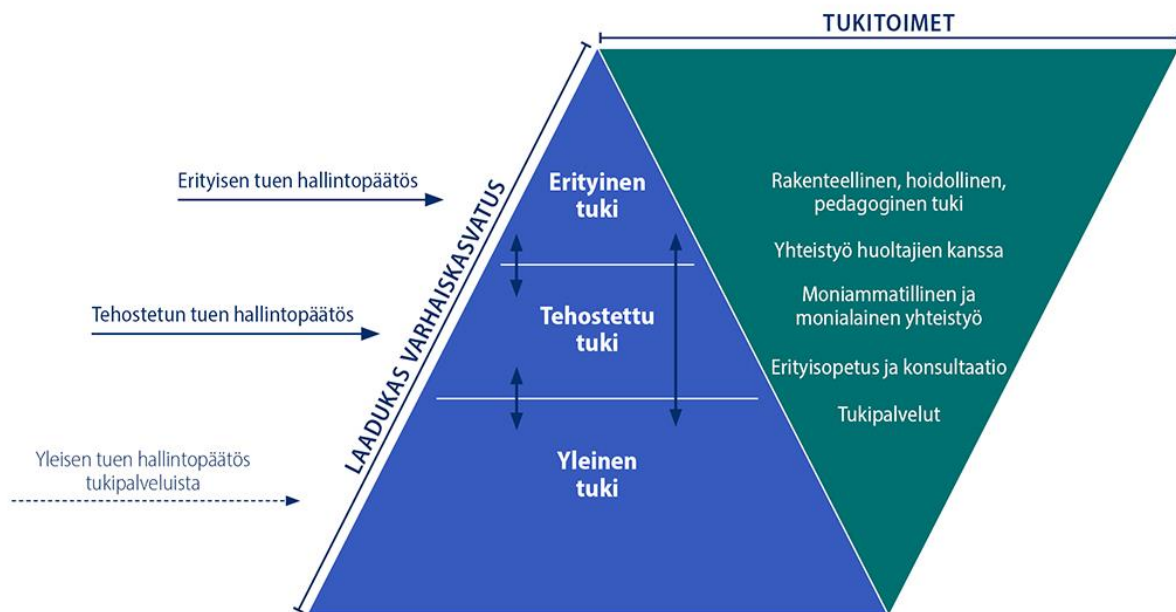
Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat **lapsen vahvuudet sekä oppimiseen ja kehitykseen liittyvät tarpeet**. Lasta kuullaan lapsen ikä ja kehitys huomioiden. Vaikeuksia ehkäistään ennalta **pedagogisilla järjestelyillä ja erilaisilla työtavoilla**. Näihin kuuluvat muun muassa suunnitelmallinen toiminnan eriyttäminen, ryhmien joustava muuntelu ja oppimisympäristöjen muokkaaminen. Selkeä päiväjärjestys ja päivittäisten toimintojen rytmittäminen tukevat kaikkia lapsia. Lapsen tarvitsema tuki, tukitoimenpiteet ja niiden toteuttaminen sekä niihin liittyvät vastuut ja työnjako **kirjataan lapsen henkilökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan**.

Keskeistä on lasten ja huoltajien osallisuus varhaiskasvatuksessa, sen painoarvo korostuu tuen asioissa. Kemissä on käytettävissä erityistyöntekijöitä esimerkiksi varhaiskasvatuksen erityisopettaja (VEO), perheneuvolan ja neuvolan palvelut. Huoltajien kanssa erikseen sopien tehdään monialaista yhteistyötä ja tarvittaessa heitä ohjataan eri palvelujen piiriin. Tuen tarpeen arviointi, tuen antaminen, sekä toimintakulttuurin ja toimintatapojen kehittäminen kuuluvat koko henkilöstölle heidän koulutuksensa, työnkuviansa ja vastuidensa mukaan. Kun kaikille lapsille annettava yleisen tuen riittämättömyys todetaan yleisen tuen muistilistan tai pedagogisen dokumentoinnin kautta, ottaa ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja yhteyttä varhaiskasvatuksen erityisopettajaan ja konsultoi tätä tukeen liittyen. Konsultoinnin jälkeen



varhaiskasvatuksen opettaja kerää huoltajat, VEO:n ja tarvittaessa muut yhteistyötahot lapsen varhaiskasvatussuunnitelma keskusteluun tai kuulemiskeskusteluun, jossa yhdessä keskustellen todetaan lapsen tarvitsema lisätuen tarve. Keskustelun jälkeen VEO toimittaa yleisen tuen tulkitsemis- tai avustamispalveluiden tai apuvälineiden, tehostetun tuen tai erityisen tuen päätöksen perusteena olevat asiakirjat varhaiskasvatuspäällikölle. Varhaiskasvatuspäällikkö tekee hallinnollisen päätöksen annettavasta tuesta.

Varhaiskasvatuksessa toteutettava tuki



(Kuva 7: Opetus- ja kulttuuriministeriö OKM)

Yleinen tuki

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada hänen yksilöllisen kehityksensä, oppimisensa tai hyvinvointinsa edellyttämää yleistä tukea heti tuen tarpeen ilmettyä osana varhaiskasvatuksen perustoimintaa. Yleistä tukea toteutetaan lapsen omassa ryhmässä. Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Yleinen tuki (liite 2.) yksittäisistä tuen muodoista, esimerkiksi yksittäisistä pedagogisista ratkaisuista sekä tukitoimista, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lapsen tuki on lyhytkestoista ja/tai intensiteetiltään matalampaa verrattuna tehostettuun ja erityiseen tukeen. Lapsen yksilöllisiin tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi soveltuvia materiaaleja, välineitä, opetusohjelmia. Yleinen tuki ei edellytä hallintopäätöksen antamista, vaan tukea annetaan aina tuen tarpeen ilmetessä. Mahdollisista tukipalveluista, kuten tulkitsemis- ja avustamispalveluista ja apuvälineistä, tehdään hallinnollinen päätös. Yleinen tuki järjestetään varhaiskasvatuksen opettajan ja muun henkilöstön yhteistyössä. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja konsultoi tarvittaessa.

Tehostettu tuki

Varhaiskasvatuksessa lapselle on annettava tukea yksilöllisesti ja yhteisöllisesti suunniteltuna tehostettuna tukena, kun yleinen tuki ei riitä. Tuki on intensiteetiltään voimakkaampaa ja yksilöllisempää kuin yleinen tuki. Tukea annetaan lyhytkestoisesti tai pidempään jatkuvana



lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaisesti ja se aloitetaan heti tuen tarpeen ilmettyä. Tehostettua tukea annetaan niin kauan kuin lapsi tarvitsee sitä. Lapsen tukea tehostetaan tuen suunnittelulla ja toteuttamistapojen lisäämisellä tai niitä vahvistamalla. Tuki muodostuu säännöllisistä ja samanaikaisesti toteutettavista useista tuen muodoista. Oikea-aikaisesti annettu tehostettu tuki ennaltaehkäisee lapsen myöhempää tuen tarpeiden moninaistumista. Lapsen mahdollista myöhempää diagnoosia tai kuntoutuksen aloittamista ei voida käyttää tuen saamisen ehtona. Tehostetun tuen antamisesta tehdään hallintopäätös.

Erityinen tuki

Varhaiskasvatuksessa lapselle on annettava tukea yksilöllisesti suunniteltuna erityisenä tukena, kun yleinen tuki tai tehostettu tuki ei riitä. Erityistä tukea voidaan antaa vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästyisestä tai muusta, merkittävästi toimintakykyä alentavasta lapsen oppimisen ja kehityksen tuen tarpeesta johtuen. Erityinen tuki on vahvin varhaiskasvatuksessa annettavan tuen taso. Lapsen tuen tarpeen vaatiessa tuki voidaan aloittaa suoraan erityisen tuen tasolla. Lapsella on oikeus saada erityistä tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Erityinen tuki muodostuu useista tuen muodoista ja tukipalveluista, ja on jatkuvaa ja kokoaikaista. Erityisen tuen antamisesta tehdään hallintopäätös.

Jos lapselle annetaan tehostettua tai erityistä tukea, tiedot tuen suunnitelmasta sekä arvioinnista sisällytetään lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan pedagogiset ja rakenteelliset ratkaisut, hoidolliset tuen muodot, tuen edellyttämä yhteistyö, palvelut sekä tuen seuranta ja arviointi. Sinne kirjataan myös aiemmin toteutettujen tukitoimien vaikuttavuus, kehittäminen ja arviointi sekä suunnitelma siitä mistä tuen toimista lapsi hyötyisi. Lapsen tuen taso, aloituspäivämäärä sekä tuen purkamisen päivämäärä tulee myös näkyä suunnitelmassa. Tuen vaikuttavuutta seurataan monialaisessa yhteistyössä huomioiden lapselle ja perheelle laaditut muut suunnitelmat (mm. kuntoutussuunnitelma, vammaispalveluiden palvelusuunnitelma). Varhaiskasvatuksen opettaja suunnittelee ja vastaa tuen toteuttamisesta, seurannasta ja arvioinnista säännöllisesti yhdessä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa muun tiimin perehdyttämisestä, johon voi tarvittaessa osallistua myös varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Lapsen tukitoimien toteuttaminen kuuluu kaikille lapsiryhmän tiimin jäsenille.



Esimerkkejä tuen muodoista

Pedagoginen	Rakenteellinen	Hoidollinen
<ul style="list-style-type: none"> • Visuaalinen tuki esim. – Kuvallinen päiväjärjestys, selkeä struktuuri – Toiminnanohjauskuvat (esin, siten, sen jälkeen) – Leikinohjauskuvat – Liikennevalot • Oppimisympäristön muutokset esim. – Joustava ryhmittely (pienryhmät) – Ympäristön selkeyttäminen – Apuvälineet esim. Timer Timer, aktiivisyys, keskittymisvälineet, painotyyny • Vaihtoehtoiset kommunikaatiomenetelmät käytössä säännöllisesti esim. – Tuki viittomat – Henkilökohtainen kuvallinen tuki • Erityispedagogiset menetelmät • Inkluisio esim. – Vertaisryhmä – Esteettömyys 	<ul style="list-style-type: none"> • Mahdollinen henkilöstön lisäresurssi • Ryhmän koon / rakenteen huomiointi esim. – Pien- tai erityisryhmä tai muu tarvittava ryhmämuoto • Henkilöstön erityispedagogisen osaamisen vahvistaminen • Tulkitsemis- ja avustamispalvelut sekä apuvälineiden käyttö • Erityisopetus tai varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultaatiotuki – Samanaikasopetus, pienryhmätoiminta ja yksilöohjaus 	<ul style="list-style-type: none"> • Lapsen terveydenhoidolliset tarpeet – Pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvät avustamisen tarpeet ja apuvälineet – Esteettömyys huomioidaan • Yhteistyö sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa • Lapsen lääke- tai sairaudenhoito – Lääkehoitosuunnitelma

(Lähde: Seudullinen varhaiskasvatussuunnitelma 2022, s.67.)

Tukea tarvitsevan lapsen siirtyessä toiseen varhaiskasvatuksen yksikköön / esiopetukseen järjestetään tiedonsiirtopalaveri. Yhteistyö lapsen, huoltajien, varhaiskasvatuksen opettajan, varhaiskasvatuksen erityisopettajan, varhaiskasvatuksen muun henkilöstön sekä lasta tutkivien ja tukevien tahojen kanssa on ensiarvoisen tärkeää. Oleellista on, että yhteistyössä suunnitellaan siirtymä siten, että uudet lapsen kanssa toimijat saavat tiedon lapsen vahvuuksista ja tuen tarpeista, sekä käytössä olevista tukimuodoista.



13. Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen

Pedagogisen toiminnan arvioinnin tarkoitus on varhaiskasvatuksen kehittäminen sekä lasten kehityksen ja oppimisen edellytysten parantaminen. Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman ja lasten henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen on osa tätä tehtävää ja toimintavuoden pedagogista dokumentointia.

Toimintaa arvioidaan ja kehitetään päiväkodeissa niin kansallisen tason kuin järjestäjä-, yksikkö- ja yksilötason näkökulmista. Arvioinnin pohjana on Kansallisen koulutuksen arviointikeskus KARVIN [Varhaiskasvatuksen laadunarviointijärjestelmä Valssi](#) sekä [Kemin varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen laatulupaukset 2020](#) (Liite 1).

Lapsilta, huoltajilta ja muilta yhteistyötahoilta saatua palautetta kerätään ja hyödynnetään laadun ylläpitämisessä ja parantamisessa. Arviointi on avointa ja säännöllistä ja sen keskeiset tulokset julkistetaan.

Arviointisuunnitelma: Mitä, miten, milloin, ketkä, kuka vastaa?

Jokaiselle varhaiskasvatuksen piirissä olevalle lapselle tehdään **lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma eli lapsen vasu** (Opetushallituksen kaavakepohja), johon kirjataan lapsen osaaminen, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet ja tuen tarpeet. Tämä tehdään yhteistyössä lapsen opetuksesta, kasvatuksesta ja hoidosta vastaavan henkilöstön sekä lapsen ja huoltajien kanssa. Suunnitelmaan kirjataan pedagogiset tavoitteet toiminnalle sekä toimenpiteet ja konkreettiset menetelmät tavoitteiden saavuttamiseksi. Ne kuvaavat sitä, miten pedagogisella toiminnalla ja oppimisympäristöillä tuetaan lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Tavoitteita asetettaessa otetaan huomioon myös huoltajan ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden näkemykset lapsen hyvinvoinnista, kehityksestä, oppimisesta, ja tuen tarpeista. Sovittujen menetelmien toimivuutta arvioidaan toimintavuoden aikana. Varhaiskasvatuksen opettajalla on pedagoginen päävastuu. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohdina tulee olla lapsen etu ja tarpeet. Myös lapsen mielipide ja toiveet tulee selvittää ja huomioida lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessissa.

Päiväkodeissa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö. Varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista voidaan hyödyntää erityisesti lasten ja perheiden palvelujärjestelmän tuntemuksen osalta. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin tarpeen mukaan. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja arviointiin osallistuvat tarvittaessa myös lapsen kehitystä ja oppimista tukevat asiantuntijat tai muut tarvittavat tahot. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on tarkistettava vähintään kerran vuodessa. Suunnitelma on kuitenkin tarkistettava aina, kun siihen on lapsen tarpeista johtuva syy. Lapsen tuen tarvetta sekä tuen riittävyttä, tarkoituksenmukaisuutta ja vaikuttavuutta on arvioitava ja suunnitelmaa päivitettävä aina tuen tarpeen muuttuessa. Jos



lapsi saa tehostettua tai erityistä tukea, lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitetään hallinnollisen päätöksen sisällön mukaisesti. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioitaessa arviointi kohdistuu erityisesti toiminnan järjestelyihin, pedagogiikan toteutumiseen ja tukitoimien vaikuttavuuteen.

Henkilöstö arvioi omaa pedagogista toimintaansa, toimintakulttuuriaan, oppimisympäristöjään niin yhteisesti, kuin yksilöinä yhteisesti sovitulla tavoilla arviointikaavakkeeseen. Henkilöstö arvioi omaa työtään tiimipalavereissa, ammatillisissa tiimeissä ja päiväkodin johtajan kanssa käytävissä keskusteluissa. Kemin varhaiskasvatuksessa laadun arviointi on yksi osa kansallista varhaiskasvatuksen arvioinnin ja kehittämisen kokonaisuutta, jonka avulla edistetään varhaiskasvatuksen laatua, tunnistetaan toiminnan vahvuuksia ja nostetaan esiin kehittämistarpeita ja kehitetään toimintaa. Kemin varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen on kehitetty oma arviointijärjestelmä tukemaan varhaiskasvatuksen laadun kehittämistä ja arviointia. Järjestelmällinen itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat luonteva osa varhaiskasvatuksen arkea. Arviointijärjestelmä on sisällytetty tiimien tiimikäsikirjoihin ja palaverimuistioihin, jolloin arviointi tulee toiminnan kohteeksi säännöllisesti. Huoltajille toteutetaan kaksi kertaa vuodessa laadun asiakastytyväisyyskysely. Vuosittain valitaan arvioinnin teema, joka pohjautuu Karvin arviointityökaluun ja jonka valintaan henkilöstö on vaikuttanut. Lasten toteuttamaa arviointia tehdään säännöllisesti, arvioinnin kohteet pohjautuvat valittuun arvioinnin teemaan, osallisuuteen ja toimintaan. Huoltajilta sekä lapsilta saatua toiminnan arviointipalautetta käytetään säännöllisesti toiminnan kehittämiseksi. Huoltajille voidaan toteuttaa erilaisia kyselyjä ovensuukyselyillä tai sähköisillä Forms -kyselyillä. Huoltajille lähetetään tieto tehdyistä palautekyselyistä ja niistä nostetaan kehittämiskohteita yksikön toiminnalle.



14. Liitteet

Liite 1: Laatulupaukset

VARHAISKASVATUKSEN JA ESIOPETUKSEN LAATULUPAUKSET

Varhaiskasvatuksen laatulupaukset pohjautuvat Kemin kaupunkistrategian mukaisiin arvoihin. Tutustu iskulauseisiin Kemin varhaiskasvatuksen sivuilta [tästä](#).

IHMISLÄHEISYYS

Otan jokaisen lapsen vastaan päivittäin.

Kuuntelen ja kuulen lasta.

Toimin niin, että lapsen on helppo lähestyä minua ja tulla kertomaan asioitaan.

Työskentelen lasten tasolla, otan katsekontaktin ja olen läsnä lapselle.

Ohjeistan lapsia positiivisella kielellä.

Havainnoin sensitiivisesti lapsen tarpeita, mielenkiinnon kohteita ja vahvuuksia.

Sallin lapsen ilmaista tunteitaan.

Tuen lasta oivaltamaan ja löytämään oppimisen ilon.

Painotan vuorovaikutustaitoja lapsen laaja-alaisen osaamisen edistämisessä.

Osoitan toiminnallani, että arvostan ja kunnioitan niin lapsia, huoltajia kuin työkavereita.

Kerron huoltajille lapsen onnistumisista ja hyvistä hetkistä.



LUOVUUS

Osallistan lapset ideoimaan toimintaa ja rikastan ideoita osaamisellani.

Tuen lasta osallistumaan erilaisiin toimintoihin.

Kannustan ja rohkaisen lapsia kokeilemaan uusia asioita.

Havainten lapsen vahvuudet ja annan hänelle palautetta niistä päivittäin.

Havainten lapsen onnistumisen ja kerron siitä hänelle.

Ymmärrän leikin merkityksen lapsen kehityksen tukemisessa.

VASTUULLISUUS

Toimin ammatillisesti arjen tilanteissa lasten, huoltajien ja työkavereiden kanssa.

Työskentelen varhaiskasvatuksen arvopohjan mukaisesti.

Tiedostan, että oma esimerkkini on merkityksellinen lapsen ohjaamisessa.

Huolehdin omalta osaltani lapsen turvallisuudesta oppimisympäristöissä.

Puutun jokaiseen havaitsemaani kiusaamiseen; 0-toleranssi.

Osallistun yhteisten käytänteiden pohtimiseen ja tuon omia kehittämisideoita yhteisöön.

Huolehdin omalta osaltani yhteisten pelisääntöjen toteutumisesta.

Keskustelen ratkaisukeskeisesti työyhteisössäni eteen tulleista pulmista.

Minä työntekijänä olen vastuussa yksikköni työskentelyilmapiiristä.



Liite 2: Yleisen tuen puu

YLEISEN TUEN PUU

